

Komunitou podporované zemědělství v praxi: ZEMĚDĚLCI POSPOLU S ODBĚRATELI

Komunitou podporované zemědělství, ve zkratce KPZ, propojuje většinou malé, rodinné, ekologicky nebo šetrně hospodařící zemědělce se skupinou odběratelů, tzv. podílníků. Iniciativy mohou mít různou formu, ale vždy stojí na stejných principech: přímé partnerství mezi zemědělcem a podílníkem bez dalších prostředníků, lokálnost, dlouhodobá vzájemná důvěra a podpora. V minulém čísle Selské revue jsme představili model, v němž KPZ organizuje sám zemědělec - farmářskou KPZ. V tomto díle popíšeme, jak může fungovat spolupráce zemědělce s tzv. odběratelskými KPZ, kde celý systém řídí v úzké spolupráci se zemědělcem odběratelé. Stupeň jejich zapojení je proměnlivý, ale často dokáží převzít velkou část odpovědnosti. Právě tento model je v České republice nejčastější.

V roce 2018 pomáhala komunita zemědělci zjistit, kolik času to obnáší, pěstovat zeleninu pro 100 rodin. Karel Tachecí s jedním zkušeným zahradníkem na částečný úvazek a několika sezónními brigádníky tomu věnovali 2500 hodin. Analýza zahrnuje polní práce (příprava půdy, setí, pletí, sklizení), uskladnění a přípravu závozu.

Ekologický statek Karel Tachecí

Karel Tachecí hospodaří na rodinném statku v Budyni nad Ohří s mottem: půda jako peřínka. Na 80 hektarech pěstuje

ekologicky obilniny a k tomu zeleninu a ovoce na 1,5 hektaru. V roce 2009 se zapojil do KPZ jako vůbec první zemědělec u nás a navázal spolupráci se skupinou odběratelů na Toulcově Dvoře.

Postupem času statek oslovilo několik dalších odběratelských KPZ v Praze. Nyní toto uskupení představuje fungující síť pro pravidelné dodávky sezónní zeleniny asi 100 odběratelům každý týden od začátku června do začátku listopadu. Pět

KPZ skupin funguje samostatně a v každé z nich je koordinátor či tým, který je zodpovědný za organizaci skupiny, nábor členů, komunikaci s nimi, administraci plateb i organizaci výdeje a výdejního místa během sezóny. Někteří koordinátoři pomáhají zemědělci také organizovat setkání na statku nebo informační schůzky s podílníky před začátkem sezóny. Karel Tachecí má tak možnost soustředit se na pěstování, sklizeň a dovoz výpěstků na výdejní místa. O ostatní se už postarájí komunity samy.

Pospolí

Jednou ze skupin, která s Karlem Tachecím spolupracuje už sedmou sezónu, je pražská iniciativa Pospolí (dříve KPZ CoolLAND). V roce 2015 začala iniciativa s 35 odběrateli, ovšem jejich počet postupně narostl až na 80. Skupina začala spolupracovat i s dalšími zemědělci, vytvořila „sýrovou KPZ“, „buvolí KPZ“ a příležitostně organizuje i jednorázové objednávky dalších potravin od ekologických zemědělců přímou cestou.

A jak probíhá spolupráce prakticky? V únoru začínají v Pospolí přípravy na další sezónu. Koordináční tým si se zemědělci upřesní podmínky jako je cena, termíny splátek, kapacita apod. Bez pořádné diskuze a vzájemného respektu se tato fáze přípravy neobejde. V Pospolí je důležitý princip solidarity a ten se týká i ceny, která by měla být férová pro obě strany. Cena je ožehavé téma a zemědělci se někdy ostýchají sami cenu zvýšit. V Pospolí narostla cena týdenního zeleni-

Jednou ročně pořádá Karel ve spolupráci s koordinátory KPZ setkání s podílníky.

nového podílu z 215 Kč (2015) na současných 350 Kč. Svou roli v tom hraje i koordináční tým, který dokáže zprostředkovat komunikaci a vysvětlit členům, proč by se cena měla zvýšit. Například když se rozhodovalo v roce 2017 o ceně, mohl se zapojit každý z odběratelů formou hlasování. Výsledkem bylo zvýšení ceny podílu o 20 %.

Během března a dubna připraví koordináční tým vše potřebné pro registrace, které probíhají online. Každý z členů uzavírá elektronicky se zemědělcem Dohodu o spolupráci. Vyplněním registrace a zaplacením první splátky (zpravidla duben - květen) se odběratel stává členem Pospolí na jednu sezónu. Pospolí věnuje velkou pozornost komunikaci. Koordinátoři jsou v osobním kontaktu se zemědělci a posílají pravidelně odběrate-

lům „zprávy z pole“, ale i další informace o KPZ hnutí u nás i ve světě. Zprostředkování pomáhá lidem z města pochopit realitu ekologického zemědělství, co všechno obnáší hospodařit a pečovat při tom o krajinu a často i místní komunitu. U odběratelů, kteří jsou v KPZ několik let, je vidět, jak mnohem lépe chápou souvislosti a přijímají lépe i situace, kdy jsou sli- vem sezóny podíly méně pestré. Principy a hodnoty KPZ jako je vzájemnost, důvěra a péče dokáží integrovat do svého života. Z „obchodního“ vztahu se stává vztah přátelský, a to někdy doslova.

Zemědělci vozí potraviny odběratelům na výdejní místo, kterým je v současné době garáž s dvorem v pražském vnitrobloku Bar/ák nedaleko metra Florenc, kde působí řada dalších iniciativ včetně Spolkového obchodu Obživa. Dochází tu k synergiím spolupráce jak mezi iniciativami, tak mezi zemědělci, kteří většinou dodávají nejen do Pospolí, ale zároveň i do Obživy. Za péči o výdejní místo a organizaci samotného výdeje už přebírá zodpovědnost komunita, což přináší zemědělcům velkou úsporu času.

Většina podílníků odebírá zeleninu jednou za 14 dní (cca 75%), pouze čtvrtina každý týden. Pro Karla Tachecího je ovšem důležité, aby měl v jednotlivých týdnech odběr rovnoměrný, proto rozděljuje Pospolí odběratele do stálých sudých a lichých skupin. Karel tak dodává každý týden do Pospolí 45 podílů. Pospolí zároveň koordinuje spolupráci s dalšími zemědělci ve snaze zachovat maximální efektivnost a vstřícnost pro všechny zúčastněné včetně odběratelů.

Za rozdělení zeleniny a přípravu podílů na výdejním místě přebírá zodpovědnost komunita.

AMPI

vzdělává děti i dospělé o souvislostech jídla, zemědělství a krajiny. Zastřešuje rozvoj komunitou podporovaného zemědělství a lokálních potravinových systémů. V KPZkoALICE propojuje spotřebitele a zemědělce. Ve Farmářské škole nabízí ucelený program praktického vzdělávání na ekologických farmách u nás i v zahraničí.

Šárka Krčílková

je spoluzakladatelkou a koordinátorkou KPZ CoolAND a od roku 2017 se věnuje v AMPI solidárním potravinovým systémům.
Kontakt: sarkak@asociaceampi.cz

A jak funguje koncept finančně? V tomto modelu, kdy komunita dokáže sejmout ze zemědělce velkou část práce, je fér, domluvit se na odměně. V Pospolí každý ze zemědělců věnuje komunitě bezplatně jeden roční odběratelský podíl. Zároveň sami odběratelé platí roční členské příspěvky (min. 400 Kč) na rozvoj Pospolí, z nichž část (100 Kč za každého člena) věnuje iniciativa i na rozvoj národní sítě komunitou podporovaného zemědělství KPZkoALICE. Cílem Pospolí je vytvořit systém, který bude férový a dlouhodobě udržitelný pro zemědělce, iniciativu fungující převážně dobrovolnícky a zároveň aktivně přispívat k rozvoji KPZ hnutí v ČR.

Kde získat informace a jak začít?

Ptejte se lidí, kteří už mají s KPZ zkušenosti, ať už jsou to zemědělci, koordinátoři komunit či asociace AMPI. Kontakty na ně najdete na webech asociaceampi.cz, kpzinfo.cz a v mapě Adresář farmářů. Chcete-li být s KPZ v kontaktu a sdílet zkušenosti, přihlašte se k odběru Zpravodaje ze světa živého zemědělství nebo se přidejte do uzavřené facebookové skupiny KPZkoALICE.

Odkazy:

Statek Karla Tachecího – tacheci.webnode.cz

Pospolí – pospoli.cz

KPZ CoolAND – kpzcooland.tumblr.com

Láska ke krajině prochází žaludkem - laskakekrajině.tumblr.com

Spolkový obchod obživa - obziva.cz

KPZkoALICE – bit.ly/KPZkoALICE

Zpravodaj ze světa živého zemědělství - bit.ly/zpravodaj-ziveho-zemedelstvi

16. 4. 2021
text: Šárka Krčílková
foto: autorka
a Radim Seydl (Pospolí)

Ukázka týdenních zeleninových podílů v sezóně 2020.